

Handvatten om breed evalueren waar te maken

Saskia Vandeputte, Koen Mattheeuws

Hoe laten we collega's kritisch naar hun evaluaties kijken? Welke stappen kunnen we zetten om onze evaluaties gevarieerder te maken? Hoe krijgen we ook leerlingen en ouders mee in een brede kijk op evalueren? Deze en vele andere vragen hoorden we tijdens de trajecten 'Beter leren door breed evalueren'. Het voorbije schooljaar 2014-2015 gingen vier begeleiders (waaronder de auteurs) aan de slag in 23 secundaire scholen. Het doel was het verkennen en integreren van breed evalueren in de schoolwerking. Breed evalueren schoolbreed vormgeven bleek een boeiende en gelaagde uitdaging. In dit artikel zetten we onze bevindingen om in handvatten voor de start van een gedragen aanpak.

Wat is breed evalueren?

We leggen in dit artikel de focus op hoe je de principes van breed evalueren procesmatig realiseert. Wie nog niet vertrouwd is met deze principes, raden we aan om ons inleidende artikel *Breed evalueren: omgaan met verschil in zijn en in leren* (Vandeputte, 2014) te lezen.

Breed evalueren betekent dat je ernaar streeft om in je evaluatiepraktijk bij elke evaluatie positief te antwoorden op de volgende vragen:

- Bekijken we de leerling vanuit een waarderend perspectief en in zijn geheel?
- Focussen we op het in kaart brengen van competenties (meer dan enkel kennis) in authentieke leersituaties?
- Hebben we evenredig oog voor het product en het proces?
- Evalueren we de leerling vanuit verschillende invalshoeken?
- Evalueren we de leerling op verschillende manieren?

- Creëren en benutten we verschillende contexten om de leerling te evalueren?
- Houden we rekening met de heterogeniteit van onze leerlingengroep?
- Betrekken we de leerlingen bij hun evaluatie?

Wie vanuit die principes denkt en handelt, verweeft nadrukkelijker het leren en het evalueren met elkaar tot één geheel. Zo leggen we meer de nadruk op formatieve evaluatie: evalueren met als doel het leren op zich te versterken.

Summatief evalueren (evalueren van het leren, met een beoordelende functie) behoudt zijn plaats. Tegelijk verleggen we de aandacht. Niet het continu meten en scoren staat centraal, wel het in kaart brengen en bijsturen van het leerproces.

Naast de vraag wat breed evalueren is, rijst ook de vraag 'waarom zouden we...?'. De beweegredenen zijn talrijk: het kan gaan om

onderbouwd oriënteren, gelijke onderwijskansen bevorderen, talentgericht werken of de diversiteit in een klas benutten. Maar evengoed om het leren van elkaar stimuleren, inzicht in het eigen leren versterken, slaagkansen vergroten, sociale ongelijkheid terugdringen, leerlingen tot complete mensvormen, recht doen aan de realiteit, motivatie verhogen... Het einddoel van breed evalueren is leerlingen eigenaar maken van hun leerproces. De term 'eigenaarschap' zorgt bij veel leerkrachten voor een aha-moment. Een leerling die eigenaar is van zijn leren, weet hoe hij¹ leert. Hij weet wat en wie hij daarvoor nodig heeft. Hij weet wat hij ervoor over moet hebben, en hij weet hoe hindernissen onderweg adequaat op te vangen. Zijn motivatie om te leren groeit, omdat hij steeds meer inzicht krijgt in zijn leerproces en vooruitgang ziet.

Door het begrip 'eigenaarschap' te verkennen, verwoorden we motieven om breder te gaan evalueren. Zo scheppen we een gemeenschappelijke taal en brengen we teams in beweging om, vanuit (school)eigen drijfveren, werk te maken van brede(re) evaluatie.

Stilstaan bij beweegredenen zet aan tot denken in ruimere consequenties. Als we de principes van breed evalueren belangrijk vinden, dan moeten we als school... Als we deze doelstelling met onze leerlingen willen bereiken, dan is het logisch dat we als taal-leerkrachten... De vraag naar wat breed evalueren belangrijk of waardevol maakt, leidt rechtstreeks naar de vraag waartoe we onze leerlingen opleiden (én opvoeden).

Breed evalueren raakt zo al snel elke vezel van de school. Dat kan voor enige onrust zorgen. Een van de vragen (zo niet dé vraag) die helpen om een team door die woelige wateren te loodsen, luidt: hoe worden de leerlingen hier beter van?

Vijf w-vragen als houvast

Nog voor we de basisprincipes en beweegredenen ten gronde verkend hebben, stellen de meeste leerkrachten meteen de hoe-vraag.

Hoe kan ik breed evalueren in mijn lessen? Dat is begrijpelijk. Het is een instrumentele vraag, gesteld door praktijkgerichte professionals op zoek naar goede praktijkvoorbeelden. Hoe legitiem en relevant de vraag ook is, ze volstaat niet om breed evalueren in de praktijk ten volle vorm te geven. Breed evalueren (enkel) aanbrenge vanuit 'werken met diverse evaluatievormen' is verleidelijk. Die variatie in evaluatie mist echter haar doel als we de waartoe-vraag uit het oog verliezen. Door beide vragen te (leren) verbinden, stimuleren we collega's om doelgericht keuzes te maken.

Om de principes van breed evalueren in de praktijk te brengen, gebruiken we vijf cruciale vragen als leidraad:

- Waartoe evalueer ik?
- Wat wil ik evalueren?
- Hoe evalueer ik?
- Wie evalueert (mee)?
- Wanneer evalueren we? (frequentie & timing)

Die vragen zijn op te vatten als een stappenplan. De logische volgorde dwingt om te focussen op het evaluatiedoel. Wat wil ik bereiken met deze evaluatievorm? Wat wil ik dat leerlingen uit dit project halen? Wat is de finaliteit van dit leerstofonderdeel? Tegelijk nodigen de vragen uit om evaluaties creatief te ontwerpen en kritisch te onderzoeken. Het bewust vormgeven van de evaluaties kan leiden tot leerrijke gevolgen: leerplanstudie om te weten wat nu eigenlijk de te behalen minimumdoelen zijn; leerlingen actiever betrekken via zelfreflectie, met de klas kwaliteitscriteria bepalen; het gewicht van dagelijks werk ten opzichte van examens herdefiniëren; bevragen hoe collega's permanente evaluatie waarmaken; onderscheid maken tussen vakgerichte en vakoverschrijdende attitudes...

Hoe kan breed evalueren eruitzien?

Breed evalueren kun je invullen op heel diverse manieren. Door voorbeelden te geven, beperken we mogelijk het denkkader. Een

van de onderstaande ideeën in de praktijk brengen, betekent nog niet dat je breed evalueert. Breed evalueren omvat het sleutelen aan de eigen evaluatiepraktijk vanuit de bovenstaande principes. Tegelijk geven de onderstaande voorbeelden een beeld van hoe breed evalueren er concreet kan uitzien op verschillende onderwijsniveaus. We zetten theoretische principes om in toepassingen. De voorbeelden verder uitwerken, zou ons te ver leiden. Hoewel elk voorbeeld voor kritiek vatbaar is, hopen we dat leerkrachten (school)eigen varianten zien.

- De toets met tussenvorken bevat optionele vragen, soms ter verdieping van de leerstof, soms ter verbreding. De leerling kiest zelf of hij de uitdaging aangaat. We quoteren de optionele vragen apart. De leerkracht geeft vooraf op een heldere manier aan welk gewicht die vragen krijgen in de eindscore (en wat het leerdoel is van die vragen).
- Elke leerling krijgt van de leerkracht tips bij zijn taak. Op de volgende (gelijkwaardige) taak staat een deel van de score op het in de praktijk brengen van de tips. Zo belonen we leerlingen die feedback verwerken. Ook feedback niet verwerken kan, mits motivering.
- Coopertest² breed geëvalueerd: de leerkracht scoort op drie vlakken en probeert zo willen en kunnen in kaart te brengen. Leerlingen moeten 12 minuten aan één stuk lopen. Stoppen is 0, blijven lopen is 10. Doorzettingsvermogen en evolutie tussen de eerste en tweede meting nemen we mee in de evaluatie. Afstand: scoort de leerkracht als volgt: 1800 m = 5/10, 2100 m = 6/10, ... Differentiatie, bijvoorbeeld: twee ervaren lopers in de klas bepalen in overleg met de leerkracht welke afstand voor hen een tien waard is (en welke evaluatiegevolgen dat heeft).
- Leerlingen spreken meerdere keren per jaar in diverse vakken voor een groep. Ze bepalen samen met de leerkracht Nederlands wat de criteria zijn voor een goede spreker. Andere leerkrachten kunnen met die criterialijst aan de slag voor de presentaties van leerlingen binnen hun vak.
- Na lange en felle discussies over de zin van klasgemiddelden besluit een team om

ze te weren uit het rapport. Wie wil, mag ze als overgangsmaatregel nog achter de hand houden, maar moet ze zelf berekenen. De focus verschuift van criteriumgerelateerde evaluatie (vergelijken met een drempelscore, bijvoorbeeld het klasgemiddelde) naar leerlinggerichte evaluatie (vergelijken met zichzelf in de tijd).

- Om het groepswork binnen een project van acht weken af te ronden, gebruikt de leerkracht een taartevaluatie met bandbreedte. De leerkracht geeft een groep van drie leerlingen 21/30. Die score vormt de basis voor de leerlingen om elkaar een score op 10 toe te kennen tijdens de peerevaluatie. Gekoppeld aan de criteria kunnen leerlingen hierdoor elkaar op een billijke manier punten geven.
- Jens zit in het vijfde leerjaar en heeft in april al de leerplandoelen voor rekenen behaald. Met de leerkracht bepalen ze samen waar hij zichzelf nog kan uitdagen. Hij krijgt enkele taken die hem prikkelen op logisch-mathematisch vlak en op het vlak van zijn interpersoonlijke competenties.
- Op het trimestriële leerlingencontact³ bespreken de leerlingen uit 1B met hun klas-titularis hun 'bereikt – niet bereikt'-kaart. Dat zelfanalyse-instrument brengt op een beknopte, heldere en visuele manier vooruitgang in kaart.
- Soms zit je echt strop met leerlingen (op het vlak van gedrag en/of leren). Dan vragen we aan die leerlingen om hun ouder(s) te betrekken en minstens één andere (voor hen) waardevolle volwassene. Samen zoeken we naar wat de leerling goed kan en welke competenties hij wél inzet. Dat initiatief resulteert soms in een presentatieportfolio waardoor de leerlingen verder groeien.

Hoe beginnen we eraan?

Een rigoureuus stappenplan volgen, is hier onzinnig. Het staat haaks op de gedachte dat breed evalueren kleur en vorm krijgt binnen de eigenheid van de school. Welk scenario je ook volgt, het heeft pas kans van slagen als je er wendbaar mee omgaat.

We willen inrijpoorten aanreiken. Dat zijn manieren om een eigen weg te kiezen naar breed evalueren. Voor we de inrijpoort(en) kiezen, is het van belang om de volgende vragen te onderzoeken.

Wat is de aanleiding?

Een school kan om vele redenen (breed) evalueren hoog op de agenda plaatsen. Denk aan advies van de doorlichting, recente of nakende beroepsprocedures, dalende slaagpercentages of een gebrek aan motivatie bij veel leerlingen. Evengoed keren enkele collega's enthousiast terug van een studiedag, leeft het thema binnen de scholengroep/gemeenschap of stellen collega's vast dat hun evaluaties niet in de lijn liggen van hoe ze les geven. Of mogelijk noopt het zorg- of taalbeleid van de school ook tot acties binnen het evaluatiebeleid? Er kunnen meerdere aanleidingen zijn, die (al dan niet toevallig) samen de trigger vormen om in te zetten op breed evalueren.

Wat maakt het voor het team belangrijk om er werk van te maken?

Het soort aanleiding zegt meteen iets over de urgentie én de gedragenheid van dit thema. Hoe dwingend wordt dit door collega's ervaren? Hoeveel bewegingsruimte is er om zelf keuzes te maken?

Soms is de urgentie van buitenaf/bovenaf groot. Soms is het voor een subgroep collega's bijzonder helder 'wat ons te doen staat'. Zo'n beleids-, zorg- of directieteam, gevoed door wat leeft in en rond de school, voelt aan wat er anders kan en moet. Hoe groot de urgentie ook lijkt en hoe helder de beleidsmakers de toekomst ook zien, werken aan ruime gedragenheid blijft cruciaal. Dat betekent dat je bevraagt op welke manier leerkrachten de behoefte ervaren om te sleutelen aan hun evaluatiepraktijk/beleid. Wellicht ervaart niet iedereen even sterk de urgentie. Net daarom is het nuttig om het urgentiebesef te helpen groeien. Pas wanneer mensen de noodzaak aanvoelen, komen en blijven

ze in beweging (zonder dat leidinggevend blijven trekken). *What's in it for them?* Hoe sluiten we aan bij wat er voor hen toe doet? Hoe kunnen we begrip opbrengen voor zorgen, bedenkingen, vragen... zonder meteen te oordelen?

Waar willen we naartoe?

Omdat de aanleiding van breed evalueren vaak een probleem is (of op zijn minst een niet zo wenselijke situatie), verleg je het best de focus van probleem naar ambitie. Om ambitie(s) scherp te krijgen (en effectief te laten zijn), helpt dit soort vragen:

- Als we een traject ingaan, wanneer is het dan geslaagd?
- Wat is er straks meer dan nu, en wat is er minder? Wat is er anders?
- Welke resultaten beogen we? Op welke uitkomsten mikken we?
- Wat willen we waarmaken?

Wat doen we al (goed)?

Wat doen we al? Wie is al waarmee bezig? Welke principes maken we al waar? Wat werkt daarbij goed? Wat staat er al op papier? De antwoorden op die vragen werken op verschillende niveaus in op de motivatie. Ze bevestigen, maken bewust en prikkelen de nieuwsgierigheid.

Welke inrijpoort(en) kiezen we?

Het samenspel van de aanleiding, het urgentiebesef, de gedragenheid, de ambities en de huidige praktijk, is richtinggevend om de inrijpoort te bepalen.

De kern van breed evalueren kun je vatten in de metafoor van de babymobiel: als je één element aanraakt, beweegt de rest mee. In welke richting en hoe sterk alles beweegt, weet je nooit vooraf. Net daarom moedigen we directeurs, coördinatoren, beleidswerkers... aan geen tonnen energie te steken in een uitgekiend scenario. Vertrouw op het proces. Meer nog, leer er samen met collega's zorgzaam en kritisch naar kijken.

Hieronder lijsten we mogelijke inrijpoorten op. Er is geen juiste piste. Onderbouwd, in overleg en daadkrachtig kiezen, loont.

- Beginsituatieanalyse in de vorm van een schoolbrede enquête of via de vakgroepen⁴. Hoe evalueren we nu?
- Een bevraging die verder gaat dan een startvragenlijst.
- Gericht je evaluatiepraktijk onderzoeken vanuit principes of via een criterialijst.
- Sterke voorbeelden naar voren brengen en uitdagingen in kaart brengen.
- Debat/dialog voeren over de principes van breed evalueren en daarbij ingaan op de misverstanden die er leven (zie verder).
- Werk maken van een visietekst evaluatie.
- Een introductiezing over de principes en het belang van breed evalueren.
- Een studiedag gericht op het verkennen en waarmaken van de principes.
- Een studiedag met praktijkvoorbeelden (uit eigen huis of extern).
- Een kernteam samenstellen en mandateren om de mogelijkheden en valkuilen van breed evalueren te verkennen.
- Vertrekken vanuit (de nood aan) een ander rapport.
- Andere scholen consulteren.
- Droomoefening – waar willen we staan binnen tien jaar op het vlak van evalueren?
- De congruentie tussen de huidige les- en evaluatiepraktijk onderzoeken.
- Experimenteren met breed evalueren via een welomlijnd (vakoverschrijdend) project.
- Diverse evaluatievormen verkennen (vanuit de theorie of de praktijk).
- Een lectureselectie aanbieden en het leeswerk bespreken (zie literatuur aan het einde van het artikel).

Die inrijpoorten staan uiteraard niet los van elkaar. Combinaties zijn mogelijk en wellicht wenselijk. Het helpt om het proces visueel voor te stellen aan alle betrokkenen. Bijvoorbeeld: drie keer met een kernteam samenkomen, gevolgd door een kritische reflectie op de studiedag. Daarna via graadoverleg of vakgroepwerking de vertaalslag maken. Blijf hoe dan ook aandachtig voor het bevragen van beweegredenen.

Hoe pak je misverstanden aan?

Wie breed evalueren aanbrengt in een schoolteam, houdt er best rekening mee dat een aantal veronderstellingen, angsten en zorgen bovenkomen. Veel staat of valt met de kwaliteit van wat je aanbiedt en uitwerkt. We formuleren enkele veelgehoorde uitspraken. We lichten toe waarom we ze (ten dele) als misverstand beschouwen en waarom ze tegenwerping of nuance verdienen.

Breed evalueren is leerlingen pamperen. Nee, tenzij je rekening houden met leerstoornissen, variëren in vraagstelling, authentieke leersituaties creëren en billijk scoren als pamperen ziet. We plaatsen die aanname bewust eerst. Vaak vormt die aanname de onderstroom voor verdere misverstanden.

Breed evalueren is niet kwaliteitsvol. Hier zijn we stellig: voor breed evalueren gelden dezelfde eisen als voor klassieker evalueren. Kwaliteitsvol evalueren (valide, betrouwbaar, transparant...⁵) blijft hoe dan ook een pittige dagelijkse uitdaging. Al te snel wordt verondersteld dat klassiek evalueren per definitie objectief is. Wie graag kritisch naar die veronderstelling kijkt, verwijzen we naar de paragraaf ‘Wat is de plaats van de toets?’ in het basisartikel *Breed evalueren: verschil in leren en in evalueren* (Vandeputte, 2014).

Breed evalueren is de lat lager leggen. Toch niet. In heel veel gevallen is breed evalueren de lat hoger leggen. Door in te zetten op een uitstekende begeleiding, met verschillende evaluatiemomenten, in verschillende, liefst authentieke contexten, aanvaard je niet langer dat leerlingen bepaalde competenties niet bezitten. Dat betekent dat ze dus beter moeten presteren om te kunnen slagen. In een meer traditioneel systeem krijgen leerlingen veelal punten op tests, waardoor ze vaak weggelaten met allerlei tekorten, omdat de pot met punten groot genoeg is. Kortom, wie breed evalueert, daagt uit om nadrukkelijk na te denken over de kwaliteit die leerlingen moeten leveren. In sommige gevallen leggen we de lat inderdaad lager, maar dan tijdelijk, met onderbouwde argumenten, on-

der bepaalde voorwaarden en/of met duidelijke gevolgen.

Het is onderwijs 'à la tête du client'. Nee, het is wel aanvaard dat er verschillende (vaak overlappende) leerbehoeften bestaan in één klas. Nu er nog naar handelen, ook bij evaluatie.

Het is subjectief. Integendeel. Wie breed evalueren goed aanpakt, evalueert net objectiever omdat je in verschillende evaluatiemomenten voorziet, in verschillende contexten. Tegelijk is breed evalueren ook streven naar billijkheid⁶ en doordrongen zijn van het feit dat geen enkele leerlingevaluatie 100% objectief is, omdat leerlingen, net als wij, nu eenmaal mensen zijn.

Het is enkel (alternatieve) evaluatievormen toepassen. Ook een zinvolle toets heeft zijn plaats binnen breed evalueren. En toch is breed evalueren veel meer dan dat, te beginnen bij de waartoe-vraag als leidend principe om op verder te bouwen. Zo kom je vanzelf bij een geschikte evaluatievorm.

Het is punten en kennis overboord gooien. Te kort door de bocht. Het belang van woordelijke feedback is intussen veelvuldig aangevoeld. Durven we daar ook naar te handelen op school? Over het belang van kennis kunnen we kort zijn: kennis is levensnoodzakelijk. Maar leren we kinderen en jongeren hun kennis inzichtelijk gebruiken, als een soort gps? Wie niet kan filteren, toepassen, vergelijken, kritisch benaderen... verdrinkt hopeloos, zowel op het internet als in real life. Veeleer gaat het om kennisverwerking, inclusief evaluaties die verder gaan dan louter reproductie. En dat is dus de lat hoger liggen.

Het is een exclusief aardigheidje voor bso, buitengewoon of lager onderwijs. Integendeel. Het is een uitgelezen manier om leerlingen inzicht te geven in het eigen leren en dus om te motiveren. Daar hebben alle leerlingen recht op. Toch?

We verhogen de taaklast nog meer. Zoals altijd is het belangrijk je af te vragen wat je

straks niet of minder zult doen wanneer je iets nieuws integreert. Daarnaast maken we ook onderscheid tussen de aanleerfase en de fase waarin je geroutineerd werkt. Breed evalueren vraagt, zeker bij de start, een investering die je moet blijven afwegen tegenover het effect dat je bereikt. Leerkrachten die het rendement ervaren, nemen de eventuele extra inspanning er graag bij.

Het is alles of niets. Nee, het is wel oordeelkundig en genuanceerd schuiven met diverse evaluatievariabelen (tijd, beoordelaars, welke informatie je verzamelt, ...). Het is evengoed ruimte bieden om ideeën en inzichten te laten rijpen.

De bovenstaande aannames leven, zoveel is duidelijk. Door ze angstvallig uit de weg te gaan, staan we toe dat die karikaturen blijven leven. Clichébeelden van overbodige leerkrachten (door peerevaluatie), toetsvrije scholen en bergen papierwerk worden ongewild groter. Tijd nemen om de principes van breed evalueren te nuanceren en zich eigen te maken, is geen luxe. Ook al starten teams graag meteen met de praktijk, het onderzoeken van aannames loont. Leerkrachten werken zelf, in interactie, mogelijke reserves weg. De dialoog zorgt ervoor dat collega's elkaar begrijpen, naar elkaar toe groeien en gemotiveerd raken.

Hoe blijven we werk maken van breed evalueren op onze school?

Actief werken aan een eigen evaluatiebeleid is vanaf nu het credo. Houd het thema levend, zonder overhaast te werk te gaan. Zelf ondervinden hoe breed evalueren kan werken in mijn les, mijn afdeling, mijn klas, levert de duurzaamste effecten op.

Maak werk van gedragenheid onder collega's

– Werk concentrisch: vertrek vanuit een kerngroep en benut die om formeel of informeel collega's te begeleiden. Laat de

leden nadenken over welke collega's voor hen 'binnen bereik' zijn om mee te krijgen.

- Ga vanaf het prille begin in dialoog over misverstanden die leven.
- Ontwikkel een gemeenschappelijke taal, laat mensen betekenis geven aan theoretische kaders, betrek hen bij de vertaling ervan naar de praktijk.
- Maak collega's 'mede-eigenaar' van het veranderproces waarvoor je staat. Schakel kerngroepsleden in om mee de pedagogische studiedag over evaluatie te ontwerpen, te modereren of te begeleiden.
- Stel de vraag: hoe kunnen we dat eigenaarschap van leerkrachten vergroten/behouden? Hoe word ik als directeur, beleidsmedewerker, externe begeleider... steeds minder nodig?
- Maak teams van leraren die samen verantwoordelijk zijn voor bepaalde groepen leerlingen, die eventueel ook samen voor de klas staan en hun opdrachten samen uitwerken vanuit de principes van breed evalueren.

Informeert ouders op een zinvolle manier

- Weeg af wat je aan ouders communiceert op welk moment, en hoe je ze betreft in dit verhaal.
- Ga hierover op bewust geplande momenten in dialoog. Zo kunnen ook ouders hun verwachtingen aangeven en mee zijn met de doelstellingen van de school.

Maak (kleine) successen zichtbaar

- Heb oog voor succeservaringen (van anderen) en maak ze doorlopend zichtbaar. Zo geef je waardering en inspiratie.
- Deel goede voorbeelden op een personeelsvergadering of een pedagogische studiedag door een groep collega's te vragen enkele voorbeelden mee te brengen en kleine groepjes collega's bij hen te laten aanschuiven. Dat brengt vaak veel op, omdat het de fantasie prikkelt van de bezoekers en de makers ook weer kritisch stil doet staan bij hun eigen evaluaties.

Hanteer een gedeelde visie als leidraad

- Maak samen werk van een doorleefde visie vanuit gedeelde principes: welke uitgangspunten vinden we belangrijk als het om evalueren gaat? Sluit daarbij nauw en duidelijk aan bij de huidige realiteit en de eigenheid van je school. Koppel de tekst aan het pedagogische project, het profiel van de school, de finaliteit van de aangeboden studierichtingen, de visie op leren...
- Zorg ervoor dat mensen voeling houden met de visie. Blijf mensen aanspreken op het waarmaken van de gedeelde principes en ondersteun hen daarbij.

(H)erken en benut verschil onder collega's

- Laat vanuit de gedeelde principes verschillen toe in uitvoering en in stijl (jaren, vakken, leerkrachten) (cf. vele gedaantes). Zo voelen collega's zich niet in een keurslijf. Integendeel, zo kunnen (en moeten!) collega's, met ondersteuning, op zoek naar wat breed evalueren binnen hun leraarschap betekent.
- Rijm ik de eigenschap van de doener met de nood om dit thema te doorgronden? Zet in op reflecteren over én op uitproberen van.

Ondersteun het leren van elkaar

- Mik op horizontaal leren (van elkaar) en verticaal leren (top-down en bottom-up).
- Peil naar ondersteuningsbehoeften. Een lerende die gericht hulp vraagt, is een sterkte en geen zwakte.
- Moedig experimenteren en *trial and error* aan. Hoe maken we fouten nuttig voor iedereen?
- Bespreek de voorwaarden die nodig zijn om kwaliteitsvol te leren van elkaar.
- Doe als leidinggevende meer dan controleren. Bied steun aan waar mogelijk/wenselijk. Bijvoorbeeld: stel voor om het ontwerp van grote toetsen of examens na te kijken vanuit de evaluatieprincipes.
- Stimuleer vakcollega's om inhoudelijke evaluatieafspraken te maken, bijvoorbeeld:

collega's Nederlands die samen een lijst van evaluaties met hun gewicht ontwerpen die vooraf aan de leerlingen meegedeeld is.

Faciliteer vanuit het schoolbeleid en de schoolorganisatie

- Wat hebben collega's nodig om het 'breed evalueren'-beleid waar te maken? Hoe kunnen we onze schoolorganisatie optimaal organiseren?
- Denk aan de kracht van co-teaching, open leercentra, de rol van zorg- en GOK-coördinatoren, het lesvrij maken van collega's, proefperiodes, impulsen in de leraarskamer, informele momenten, nadenken vanuit een studiegebied (aanvullend op het denken vanuit de vakgroepen in het secundair), het (inter)actief maken van personeelsvergaderingen...

Ga voor efficiëntie (verhouding inspanning – rendement)

- Hoe laten we elke inspanning maximaal lonen voor zo veel mogelijk leerlingen en leerkrachten?
- Hoe delen we op een zo efficiënt mogelijke manier kennis?
- Hoe kan het werken op grotere schaal hier mogelijk bij helpen?
- Hoe zorgen we ervoor dat we onze tijd en energie optimaal gebruiken?
- Neem je tijd. Wat je traag en secuur opbouwt, gaat lang mee.

Wanneer hebben we de principes van breed evalueren de volle 100% gerealiseerd?

Nooit, uiteraard. De wereld en de leerlingen die erin leven, veranderen in een razendsnel tempo. Dat daagt ons uit om mee te evolueren, ook wat ons evaluatiebeleid betreft. Een wendbaar beleid is hierbij een troef.

Wanneer sluit jouw praktijk aan bij de doelen in je evaluatiebeleid? Daar zijn signalen voor. Je bent op (heel) goede weg als col-

lega's heilige huisjes en evidenties in vraag gaan stellen. Denk bijvoorbeeld aan het zo nodig altijd alleen voor de klas staan, aan ouders (en leerlingen) die alleen maar punten willen of het louter handelen vanuit methode- of leerplandruk. Een even mooie verwezenlijking is een rapport dat recht doet aan de breedte en rijkdom van de evaluatiepraktijk. Ook collega's die spontaan kritisch-constructief kijken naar de eigen en andermans evaluatiepraktijk, zijn een positief signaal.

Wat de ouders betreft, weet je dat je al ver staat als je ook aan hen formeel kunt zeggen: 'hier willen wij voor staan en daarom evalueren en rapporteren we zo'. En tot slot en niet het minst, een evaluatiepraktijk is geslaagd wanneer leerlingen gemotiveerd geraken net omdat we (samen met) hen evalueren. Dat is een prachtige troef om leerlingen en hun ouders te laten kiezen voor een – op alle vlakken – 'lerende' school.

Noot: we zijn erin geslaagd om in dit artikel een woord niet te gebruiken, en dat is bewust, namelijk het woord *weerstand*.

Koen Mattheeuws

Schoolbegeleider bij Steunpunt Diversiteit & Leren
mattheeuwskoen@telenet.be

Saskia Vandeputte

Schoolbegeleider bij Steunpunt Diversiteit & Leren en
Schoolmakers cvba
saskia@schoolmakers.be

Noten

1. Waar hij/hem/zijn staat, wordt ook zij/haar bedoeld.
2. De coopertest is een test waarbij de conditie van de deelnemers wordt gemeten.
3. Met leerlingcontact bedoelen we hier – naar analogie van het oudercontact – een moment waarop de vooruitgang en de resultaten van de leerling in dialoog aan bod komen.
4. Je kunt hiervoor inspiratie putten uit de toolkit 'Breed evalueren', startvragenlijst om de evaluatie van competenties Nederlands in kaart te brengen, http://www.ond.vlaanderen.be/toetsenvoor scholen/toolkit_breed_evalueren/Vragenlijst.asp

5. We denken hierbij aan criteria als validiteit, betrouwbaarheid, efficiëntie, transparantie... Voor een overzicht verwijzen we naar http://www.diversiteitenleren.be/sites/default/files/Eisen_voor_kwaliteitsvolle_evaluatie.pdf
6. Met billijkheid bedoelen we hier 'fair zijn' door rekening te houden met het verschil tussen leerlingen.

Literatuur

Dochy, F., Schelfhout, W., & Janssens, S. (2003). *Anders evalueren. Assessment in de onderwijspraktijk*. Leuven: LannooCampus.

Harre, K., Smeyers, L., & Vanhoof, J. m.m.v. Dattoll, M., & Pinceel, K. (2014). *Evaluatiepraktijk op school*. Brussel: Politeia.

Segers, M., Struyven, K., & Castelijns, J. (2011). *Evalueren om te leren*. Bussum: Coutinho.

Standaert, R. (2014). *De becijferde school*. Leuven: Acco.

Steunpunt Diversiteit & Leren. (2008). *Visietekst breed evalueren en visietekst competentiegericht evalueren*. Te downloaden via

http://www.steunpuntgok.be/secundair_onderwijs/materiaal/observatie_en_evaluatie/visietekst.aspx

Struyven, K., Couberghs, C., Gheysens, E., & Engels, N. (2015). *Ieders leerkracht. Binnenklasdifferentiatie in de praktijk*. Leuven: Acco.

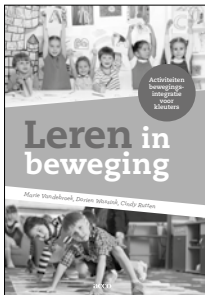
Vandeputte, S. (2014). Breed evalueren: omgaan met verschil in zijn en in leren. *Impuls*, 45(2), 75-83.

Van Petegem, P., & Vanhoof, J. (2002). *Evaluatie op de testbank. Een handboek voor het ontwikkelen van alternatieve evaluatievormen*. Mechelen: Wolters Plantyn.

Van Petegem, P., & Vanhoof, J. (2002). *Een alternatieve kijk op evaluatie*. Mechelen: Wolters Plantyn.

Vergauwen, G., & Deserrano, G. (2005). *Attitudes evalueren. Een zeiltocht*. Leuven: Garant.

Verstraete, E., Gerinckx, L., Blaton, L., & Verley, V. (2010). *Coachingspakket 'Zie (je) wat ik kan?!'* Universiteit Gent: Steunpunt Diversiteit en Leren. Te downloaden via <http://www.steunpuntdiversiteitenleren.be/main.asp?lan=1&typ=140>



LEREN IN BEWEGING

ACTIVITEITEN BEWEGINGSINTEGRATIE VOOR KLEUTERS

Marie Vandebroek, Cindy Rutten, Dorien Wassink

Het belang van fysieke activiteit kan niemand ontkennen. Een fysiek actieve levensstijl draagt al van op zeer jonge leeftijd bij aan de gezondheid. Dit boek wil kinderen meer laten bewegen, beter laten bewegen en cognitieve doelen beter laten bereiken.

Dit is een onmisbare activiteitenbundel voor iedereen die met kinderen werkt. Het is samengesteld voor kleuterleid(st)ers, leerkrachten lichamelijke opvoeding

en bewegingsopvoeding in het kleuteronderwijs, kinderverzorgers en iedereen die graag op een actieve manier aan de slag gaat met kinderen en wil werken aan hun lichamelijk welzijn. De activiteiten zijn in eerste instantie gericht op kinderen van 4 tot 6 jaar, maar zijn heel eenvoudig aan te passen aan het niveau van jongere en oudere kinderen.

Dit boek is het resultaat van het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek 'Leren in beweging: bewegingsintegratie in het curriculum kleuteronderwijs' uitgevoerd aan de Hogeschool PXL.

ISBN 978 94 6292 482 6 // 184 blz. // € 29,50 (excl. verzendingskosten)

Koop dit boek online op www.uitgeverijacco.be of in de boekhandel.

Voor België: Uitgeverij Acco
E-mail: bestelling@acco.be

acco
MAAKT KENNIS MET U

Voor Nederland: Acco Nederland
E-mail: info@uitgeverijacco.nl